

Savigny eta Iheringen artean (Ez duzu Savignyren izena ahotan alferrik hartuko)

[Between Savigny and Ihering
(Do not misuse the name of Savigny)]

LACASTA-ZABALZA, José Ignacio

BIBLID [1137-1951 (2007), 15; 9-14]

Mendebaldeko pentsaera juridikoaren bi lan adierazgarri ditugu aurrean. Lehenengoa, Friedrich Karl von Savignyren *Eskola Historikoaren «Aldizkariaren» xedeaz* artikulua, 1815ean argitaratua. Bigarrena, Rudolph von Iheringen artikuluko nekrologikoa, *Savigny*, Eskola Historikoaren buruzenaren heriotza zela-eta 1861ean idatzia.

Savignyri eta bere ekarri intelektualari buruz esan daiteke, gehiegikeriarako beldurrik gabe gainera, bera dela metodologia juridikoa garaikidearen sistema konplexuaren oinarri edo zutabeak jaso dituena. Eremu kontinental ez anglosaxoniarraren zuzenbidearen interpretazioa egiten duen jurista orok zor dio zerbait edo asko Savignyri, nahita edo nahi gabe. Honela dio Manuel Calvo *Los fundamentos del método jurídico* liburu mardul eta ongi dokumentatua (M. Calvo, 1994, 76. or.) Savignyren funtsezko alderdi honi buruz:

“Horrela, (Savigny) irizten du «legearen interpretazioak ez daukala lengoaiaren bidez adierazten den beste edozein pentsamendurekiko inolako desberdintasunik». Interpretazioan, bere osagaiak banatzerakoan sortzen dira berezitasunak, lau elementu desberdin baitaitezke (osagai gramatikala, logikoa, historikoa eta sistematikoa); eta, horiei guztiei esker, legean jasotako «pentsamendua» zein den igarri ahal izango da”.

Dena den, Savigny ez zituen “lau interpretazio mota” bailiran ikusten, nahiz eta hori den gaur egun uste dena, baizik eta lau funtzio desberdin eta bateratuen osotasun bat bezala.

Savignyren obraren dimentsio hermeneutikoen garrantzia zenbatekoa den adierazten dute bai jurisprudenziaren eguneroko jarduerak, bai nolana hikoak ez diren arazo juridikoei aurre egiten dien pertsona oren zereginak. Posible da

Savignyren hausnarketa osatzen saiatzea, baina, funtsean, bere abiapuntua aurkituko dugu beti; adibidez, espainiar Kode Zibileko 3.1 artikuluan jasotzen dena: “*Arauk hitzen berezko zentzuaren arabera interpretatuko dira, kontuan izanik testuingurua, aurrekari historiko eta lege-gileak, eta araua aplikatu beharreko denborako gizarte errealitatea, eta, batik bat, arauen espiritu eta xedeari begiraturaz*”.

Zuzenbidearen hutsuneak betetzeko edota kasu antzeko eta zail baterako analogiak aurkitzeko lana hartzen duen orok jakin behar du ahalegin horri ongi baino hobeto ekin ziola Friedrich Karl von Savigny duela berrehun urte inguru.

Savignyren ikasle izandako Rudoph von Ihering, aldiz, ezagunagoa da zuzenbidearen kritiko bezala, sortzaile tekniko bikain gisa baino, arrazoi ugari medio, beti bidezkoa ez den arren. Askotan esan izan da ziurrenik ez dagoela Iheringen pentsamendurekin harremanik ez daukan gure egunotako heterodoxia juridikorik. Leopoldo Alas «Clarín» errepublikarrak Iheringen aldarrikapenei egindako goraipamenerekin hasi, eta mugimendu anglosaxoniarrak postmodernitatean *Critical Legal Studies*-en dituen oihartzunetaraino, Diego Abad de Santillán buruzagi anarkistak gaztelaniara itzultitako *Der Zweck im Recht* tarteko, antiformalismo juridiko ororen zaindariatako bat Ihering da edo izan da ziur aski.

Baina, era berean, Ihering izan da askatasuna zaintzearen zuzenbidearen formen beharraz orri mamitsuak idatzi dituen. Formak traba izan daitezke, baina baita gizakien eskubideen berme juridiko ere, eta baita gizabidearen trafikoa- ren martxa onerako muga inpartzial. Hala adierazi zuen Iheringek bere *Zuzenbide Erromatarren Espiritua* zoragarrian, gaztelaniara Francisco Velak itzulia, “*Revista de Occidente*”-ko *Abreviaturas* bildumarako. Ortega y Gassetek –Aldizkari espainiar famatu horretako arima izanak– Iheringen hausnarketa historikoa oso presente izan zuenez, ez zuen Zuzenbidearen forma formalismo edo errito liturgiko modura hartzen, gertaera gisara baizik; izan ere, “formetara lotzea –zioen Iheringek– ez da kanpoko egitate bat bakarrik, baizik eta baita garapen juridikoaren jarraitasuna ziurtatzeko joeraren ondorioa ere”. Zuzenbidea bere moldaera historikoan da hori. Baina erromatarrek jurisprudentziari ematen zioten zentzu praktikoa ere formaren bide kontserbadore berdinari jarraitzen zion; “izan ere –dio Iheringek– ekintzen eraginkortasun juridikoan dago gakoa, judizialki behartzeko duten boterean; formarik gabeko ekintzek ez daukate indar behar- tzaile hori”.

Egia da formalismo juridikoa horrela ikus daitekeela Iheringen dimentsio positiboan nahiz *Zuzenbide Erromatarren Espiritua* liburuan, hots, kasu berdin edo antzekoetarako trataera juridiko berdina ematen zaien eta behartzeko indarra daukaten agregazio historiko jarrai bat bezala.

Iheringek formalismo juridikoaren abantaila- lei buruz zeuzkan ideiak sakonak ditugu. Autore honen aburuz, hauxe zen forma pentsamendu juridikoan: “*berrito modu berean edo besteren batean loratu arte, ideia babesten duen azal bat*” (R. Von Ihering, 1947; 292 eta 293 orr.). Zaila da formalismoaren, segurtasun juridikoaren eta askatasunaren arteko lotura kausalaren egokita- suna eta probetxu historikoa Iheringek pasarte honetan baino hobeto defendatzea. Baina, egia esan behar bada, Ihering alderantzizkoaren sus- tatzaila bezala ezagutzen da: antiformalis- moarena.

Iheringen estiloak liluratu egiten du irakur- lea, eta, mende honetako iusfilosofo espainiar garrantzitsuen den Felipe González Vicénen esanetan, bere bizitza intelektualeko garai guz- tietan barna izango da “erradikal” (F. González Vicén, *Anuario de Filosofía del Derecho*, IV. libu- rukia, 1987; 225-248 orr.). “Bere obraren lehen fasean” bistakoa da *in radice* egitura, “formalis- mo juridikoaren bertsiorik areagotuena”; eta hurrengo fase antiformalistan (“kontzeptualtasun juridikoaren kritikan”) argi ikus daitezke erradi- kaltasuna eta trufa. Ihering 1818 eta 1892 bitar- tean bizitu zen, baina mende laurden batean zehar gogo bizian aritu zen “kontzeptuen juris- prudentziaren” alde, horren oinarri formalistak G. Friedrich Puchtak finkatu zituelarik (Berlingo katedran bere ondorengo izan zenak) Savignyren ondoren. Hala eta guztiz ere, Iheringen ikuspegi metodologikoa aldatu egingo da geroago, eta, González Vicének gogorarazten duenez, “*mendearen erdialdera, (Iheringen) kriti- ka formalismo juridikorantz bultzatzen duten zio guztiek bere obran bat egiten dutela dirudi, eta, aldi berean, pentsamendu juridikoak bere ondo- ren hartuko duen noranzko orokorra ere adieraz- ten du*”.

Aurrerantzean, Ihering formalista eta anti- formalista izango da; XIX. mendea bera bezain konplexu eta aldakorra.

Edonola ere, zalantzan jartzekoak diren kontserbadore eta progresista kategoriek balio- rik baldin badute, orduan Ihering “progresista” modura gelditu da etorkizunerako, eta Savigny “kontserbadore” porrokatu bezala. Baina ezin dira ez bata ez bestea baieztatu, alderantziz baizik, bizitzan bertan gertatzen den bezala. Ihering, Savigny edo Eskola Historikotik gehien

azpimarratzen edo interesatzen diren alderdien arabera da guztia. Bata zein bestea neurtzeko kodifikaziora eta politika alemaniarren bateratzera joz gero, biak hain lotuta egonik, Ihering izango da gizartean aurreratua, garaiko liberalismo alemaniarrekin eta herriaren borondatearekin bat egiten duena. Eta Savigny, aldiz, atzerakoia, zeren eta Iheringek aztertuko dugun 1861eko bere artikulua nekrologikoan dioen bezala:

“Bere egoera juridikoa berrantolatzeke edota, besterik gabe, bere zuzenbidea kodetzeko beharra sentitzen duen aro batek, bere ordezkaria Savigny izanik, baina, hala ere, zientifikoki behar adinako heldutasunik ez delako besoak gurutzatuta gelditzen denak, ez du bere txirotasuna aitortzen; aitzitik, gehiegizko espiritu zientifikoa du, eta aditzera ematen duena ez da pobrezia zientifikoa, pobrezia morala baizik”.

Baina ez Kodea, ezta bi pentsalari alemaniar hauen garaiko politika ere, ez dira autore baten obra epaitu ahal izateko nahikoa proba. Obra honek bere inguruabarrean politikoki izandako esanahia ez da hutsala, baina aurrean daukaguna ez da eskura dagoen material animiko eta intelektual bakarra. Hegel unibertsalak Iheringek baino lehen kritikatu zuen Savignyren eta Eskola Historikoaren jarrera autokodetzailea, honela mintzatu baitzen iragan mendeko bigarren hamarkadako azken lezioetan (G.W.F. Hegel, 1988; 283 eta 284 orr.):

“Nazio kulturadun bati edo klase juridikoari kode bat egiteko gaitasuna ukatzea, nazio edo klase horri egin dakiokkeen irainik handienetarikoa da”.

Zaila da Eskola Historikoak eragindako kodeketa alemaniarren frustrazioaren aurka gogor eta irmoago azaltzea –nahiz eta Hegelek Hugo kritikatzeko duen, ez Savigny–. Baina inori ez zaio otuko esatea mendebaldeko demokraziaren ondare direnik Hegelen eta bere *Zuzenbidearen Filosofia*-ren orrialdeetan azaltzen “borroka-ren diskurtsoa”, munduan bere ziklo historikoaren bukaeran inposatzen den “printzipio germaniarra”, eta zuzenbidearen menpe ez dagoen baina giza-ki baina gorago dagoen Estatu. Alderantziz, “Berlingo harresiaren erorketaz” eta mundu mailako merkatu askatasunaren erabateko garaipenaz geroztik gauden historiaren amaieraren tesien hegeliar karikatura arrakastatsuek adierazten jakin duten bezala.

Baina, guk dakigula, historiak ez du bukaririk izan, eta ez dauka horrelako aurrekaririk ere. Hegel, Savigny edo Iheringek beren proposamenak egin zituztenerako, jazo zen Iraultza Frantsesa, eta praktikara eramana benetako

demokrazia –nahiz eta ez zen ia batere demokratioa izan, eta kultura bretoi nahiz euskalduna bortxaz uniformatu zituen–. Hegelek esan zuen “botereen banaketari” agertzen zion aurkakotasuna “printzipio plebeioa” zela, Gizakiaren eta Hiritarraren Eskubideen eraentza iraultzaile frantsesean juridikoki mugatutako boterearen aurka aldarrikatutako pentsamenduaren ondorio. Savignyren proposamen antikodetzailea, ultra-kontserbadorea izateaz gain –Kode zibil frantsesa izanik bilakatu nahi ez duenaren adibide–, liberalen eta herri alemaniarren sentimenduentzako kaltegarria ere bada. Iheringen ideia kode-tzailea, haatik, bat dator urte haietan kulturalki gorenean zenarekin. Baina Bismarck kantzilerrak Iheringi eta baita bere garaikide zen Lassalle ezkertiarri adierazitako lilurak ez du demokraziarekiko maitasunarekin zerikusirik, *Über alles* abertzaletasun alemaniarrekin baizik. Bismarcken sistema juridikoa pseudokonstituzional zuzenbideari menpekotuta ez dauden botereen ezaugarria (Koroa, Armada) esan zuen Ferdinand Lassallek *Zer da Konstituzio bat?* bere liburuxka bikainean, oso modu konbentzigarrian (F. Lassalle, 1931).

Rudolph von Iheringek gogor kritikatu zuen langile alemaniarren buru zen Lassalle sozialista, eskubide eskuratuei buruzko beste liburu bat zela-eta Savignyren metodo historikoaren espekulazio moduari jarraitzen ziona (R. von Ihering, 1987; 54-49 orr.).

Lassallek Savignyren tresna kontzeptualak erabili izanak ez du bere izaera ezkertiar nabaria txikitzen –ideologia mailan, sozialismo alemaniarreko politikari garrantzitsuenetarikoa bat izan zen, Marx eta Engelsekin batera–.

Espaniako Bigarren Errepublikan, hobekien informatuta zeuden intelektual ezkertiarrek Lassallaren aipaturiko liburuxkako irakaspen formalista eta konstituzionalizatzailea berenganatu zuten (W. Roces, F. Lassalle, 1931; 7-14 orr.). Izan ere, Konstituziora meneratzeko benetako beharra zegoela ikusarazteko asmoz, Lassallek krudeltasunez azpimarratu ohi zituen prusiar inperioaren garaiko egitatezko botereak. Baina 1978ko Konstituzioaren Espainian, Lassallaren lan honen erretorika antiformalista besterik ez da bereganatu –oso akats larria–, eta ez Zuzenbidezko Estatu sozial alemaniar bat eraikitzeke zeukan asmoa. Eduardo García de Enterría gailenaren ustez, Lassallek Konstituzioaren ideia bera erasotzen du (E. García de Enterría, 1981; 42. or.), noiz eta gizon honek, bere egiazko testuinguru historiko-politikoan, sistema politiko prusiarreko egoera antijuridikoari bukaera jarriko zion testu konstituzional baten beharra defendatzen zuenean. Hans Kelsenek 1924az geroztik ez zuen alferrik izan Lassalle Zuzenbidezko Estatuaren

teoriaren prestakuntzan bere aitzindari juridiko gisa (H. Kelsen, *Droit et Société*, 7. zkia., 1987; 333-335 eta 344-348 orr.).

Esan nahi dudana zera da: gauza bat dela autore baten pentsamendua, eta beste bat, oso bestelakoa, gero horri buruz egiten diren interpretazioak. Lassalleren pertzepzio konstituzionalik fidelena Kelsenena da, eta bertsiorik desleial eta aldebakarrekoena –historiaz kanpokoa izateagatik–, Eduardo García de Enterríarena.

Savigny eta Iheringi, Lassalleren gauza bera gertatu zaie. Savigny erreakzionario bat izango da jende askorentzat, Ihering zuzenbidearen lotura formalen liberalismo kritikoko *enfant terrible* nabarmengarriena bezala geldituko den bitartean.

Gai honek bere garrantzia intelektuala izaten darrai orain ere. Espainiarra ez den nazionalismo oren gaiztotasuna aldarrikatzen duten doktrinarioek horrela erabili izan dute Savigny: perbertsio “populisten” eta periferiatik –batik bat kataluniar eta euskaldunetik, nahiz eta eremu gali-ziarrari ere heldu zaion eskumikuen txanda– datozen “banakakoen eskubideen” perbertsio ukatzaileen ustezko inspiratzaile intelektual gisa. Hala, José Ramón Recalde Eskola Historiko alemaniarraz baliatzen da Foru eusko-nafarren adiera hipotetikoetako bat kritikatzeko (J.R. Recalde, *Claves de la Razón Práctica*, 86. zkia., 1998; 22-30 orr.). Aurkatzen dituenak ez dira XIX. mendearen bukaeran Arturo Campión zein Hermilio de Olórizek (H. De Olóriz, 1994) azaldutako ideia zehatzak –non foralitatean gizartearen usadioak, kontzertu ekonomikoa, hizkuntza eta eskubide pribatu nahiz publikoak barnebiltzen zituzten–, baizik eta Recaldek nahi duen edo legitimoki asmatu duen foralismo abstraktua. Foruak bere modura eta probetxura txikitu ondoren, Recalderen ustez foru zuzenbide pribatuak, nazionalismoaren muin gisa, lotura estua dauka “Savigny, herriaren espiriturako (*Volkgeist*) eskubidean nazioaren esentzia ikusten zuenean, nazio alemaniarri ematen zion zentzuarekin”.

Gauza berbera dio bere burua orain liberalizat duen Aleix Vidal-Quadrasen nazionalismo espainiarrak, *Razón o «Volkgeist»: un dilema histórico* (El País, 1998ko irailaren 21ean) idazkian. Gizon honek Savigny dakusa *Bartzelonako Aldarrikapena*-ren atzean –beti tirabiratan dabilen Arzallusek, Pujol katalanak eta Xosé Manuel Beiras galiziarrak sinatu zutena–. Nazionalista periferikoak Savignyren kultur programan kateatuta daude –J.R. Recalderen aburuz bezala–, zeren eta Vidal-Quadrasek dio “arrazza, hizkuntza, *Volkgeist* zehaztugabe erdimagikoa” eta horrelako beste irrazionaltasunen nazionalismo bat defendatzen dutela, bere nazionalismo espainiarrak

“askatasuna, demokrazia, justizia eta ekitatea” aldarrikatzen dituela ziurtatzen duen bitartean. Nazionalitate periferikoetako *Volkgeist*-a “tribu” kolektiboen arima omen da, eta Vidal-Quadrasen nazionalismo espainiarra Banako sakrosantuaren edo “banakakoen oinarrizko askatasunena”.

Konplexua da Recalde eta Vidal-Quadrasen *Volkgeist*-aren irudikapen bitxia, kolektibitate nazionalak gizabanakoa autoritarioki xurgatzen dueneko. Baina filosofia juridikoak ez du demagogia politikoan sartu behar, ez baita ikusten politikariei 1978ko Konstituzio espainiarreko “eskubide historikoak” existitzea komeni ote zaien ala ez –eskubide horiek bere Xedapen Gehigarrietan, Iragankorretan eta Indargabetzailean araututa daude, eta subjektu eratzzaileen (pluralean) beste titulartasunak iragartzen dituzte, korronte desberdinek xedapen hauei eman nahi dizkieten interpretazioak edozein izanik ere–.

Horregatik, demagogiaz gaindi, nahiko latza da Savignyren, Eskola Historikoaren eta Puchtaren *Volkgeist* kontzeptua ikuskera antiindibidualista batera murriztea, jibaroen burua bailitza. Zenbait kultur alderditan Kanti hain lotuta zegoen Savigny ez zekien eta ezin zuen gizabanakoa guztiz alboratu. Savigny Kanten indibidualismoaren eta Hegelen antiindibidualismoaren artean kokatzea ez da burugabea; izan ere, urte haietako filosofia germaniarra tentsioan baitzegoen, eztabaida betean (M. Calvo, 1994; 74. or.). Diktadura politiko eta pentsamendu totalitario guztien etsai zen Gioele Solari-k (Norberto Bobbio eta Renato Treves sozialisten maisuak) modu didaktiko eta ezin hobean interpretatu zuen (G. Solari, 1950, II. lib.; 226-229 orr.). “*Puchta eta Savignyrentzat*”, idatzi zuen Solarik iturri alemaniar zuzenen hautaketa zorrotz baten bidez:

“Gizabanakoa da beti errealitate juridiko bakarra; taldeak ez dauka existentzia juridikorik, baina gizabanakoaren bidez bakarrik bizi eta jarduten du juridikoki”.

Volkgeist-etik ondorio autoritarioak atera daitezke (“herriaren espirituaren ikusmolde inmanente eta garrantzitsua –dio Solarik– *historiaren subjektu bezala pentsatuta*”), baina baita herri langilearen aldekoak ere, honek “zuzenbidearen gizarte zentzua eralda baitzezakeen”.

Eta hori ez da Solari zorrotzaren amets bat, baizik eta gizabanakoak Zuzenbidearekin daukan lotura askaezina eta jabetza pribatuaren gizarte muga adierazteko Lassallek *Allgemeiner Geist* («espiritu orokorra») delakoa jaso zuenaren frogak. Lassallek “herriaren kontzientziaren” garapen historikora ere jo zuen, aberastasunari buruzko eskubide eskuratuen baliozkotasuna edo baliogabezia egiaztatze asmoz.

Hautatzen den Savignyren “espiritua” eta hautaketaren helburua zein den, Eskola Historikoak Kode zibil germaniarrari eta Iraultza frantsesaren lorpen juridiko esportagarri zien aurkakotasunaren bide berean aurki gaitzke (hori baitzen garai hartan gehien eztabaidatzen zena), edota Ferdinand Lassalle iraultzailearekin eta justizia banatzaile bat izateko desioekin batera, justizia horrek azkenean jabetza pribatuaren santutasun iuserromanistaren estalkia urratuko lukeela. Savignyren eskutik sekula aurkituko ez duguna, eskubide indibidualen “tribu etniko” txiki-tzailearen topikoa da, José Ramón Recalde eta Aleix Vidal-Quadrasek defendatzen dutena.

Berrikiago, bada espainiar nazionalismo kulturadun, plural eta burutsuan Savigny oso zentzu demokratikoan erabili duenik, “eskubide historikoen” esanahia ulertarazteko xedearekin. Miguel Herrero de Miñónek bere egin du “Savigny zuzenbidearen elementu politiko izendatutakoa”. Eta, hori guztia, euskal probintzietan eta Nafarroari eragiten dien “*xedapen gehigarri baten juridikotasuna ukatzea zaila dela*” ikusarazteko egin du (M. Herrero de Miñón, 1991; 28 eta 29 orr.). Savignyren oroigarri hau pil-pil intelektualean jarri berri du Miguel Herrero de Miñónek, bete-betean asmatuz. Eztabaida konstituzional interesgarri honetaz gaindi –ez dena inolaz ere itxia, ezta batzuentzako baltsamu politiko orosendagarria eta besteentzako betirako surako kondenazioa ere–, hemen interesatzen zaiguna Savigny interpretatzailea da, zuzenbidearen pentsamendura eta gizarteko gatazkak konpontzera teknika zorrotzarekin hurbiltzen den ororentzat hermeneuta handia.

Beraz, Savigny aitzakia bat baino zerbait gehiago izan daiteke oraindik ere, eta Iheringen obra ere bai. Espainiar kultura konstituzionalaren gaur egungo panoramari so eginez gero, Savigny bere *Eskola Historikoaren «Aldizkariaren» xedeaz* artikuluan dioena aplikatu ahal izango genuke, historialari alemaniarrak honako ikuspuntua gaitzesten duenean: “une bakoitzean zuzenbidea sor dezaketela botere legegilea daukaten pertsonen beren hautamenera, iragan denborekiko independentzia osoarekin eta beren ueste osoen arabera bakarrik”. Zalantza izpirik gabe, gaur eskubide nazional katalan, eusko-nafar eta gailegoen iragan antifrankista alboratzen dutenak ere jotzen ditu Savignyren kritikak. Baina bigarren Ihering eta *Zuzenbidearen aldeko borroka* (R. Von Ihering, 1989; 65 eta 66 orr.) liburuko ideia biziak ere harrapatzen ditu. Eskubide nazional batzuren euskaldunak kasu eguneratzearen atzean dau den mina eta lana ahazten edo nahasten dituztenek, alboratu egiten dute iheringiar jakinduria, “zuzenbidearen historian erregistra daitezkeen erdiespen guztiak” erregistratu egiten direla dioe-

nean, “borrokarik bizienetariko baten ondoren”, eta erants geniezaioke, gizartearen ahalegin zenbatezinen ondoren.

Ikus daitekeenez, Ihering eta Savigny beti daukate kontatzeko gauza interesgarriak. Ondoren azaltzen den Savignyren artikulua 1815ean argitaratu zen. Ordurako, Savigny adierazia zuen bere iritzi guztiz kontserbadorea, “Kode frantsesa Alemanian iradoki ere egitearen” aurka agertuz. Heilbergen irakasle izandako Thibaut kodetzailearekin eztabaidatu du horren inguruan 1814ko *Gure denborak legegintzarako eta zuzenbidearen zientziarako duen bokazioa* idazkian (F. Savigny, 1977; 38, 40 eta 98 orr.). Savigny bertan adierazi du zer den Napoleon Bonaparteren Kode zibiletik atsegin ez duena: “*Iraultza frantsetik gordetakoa*”; ez, ordea –eta hau oso adierazgarria da– lege bateratzaile honek “*erakunde zaharren errestituzioaren bidea ireki izana*”. Iraultza eta errestituzio honek Savignyrentzat daukaten eragozpena, jendaurrean pakete eta bilduki kodifikatu berean agertzea da, bereizketa posiblek gabe. Zeren eta Savigny mugimendu kodetzailearen eta bere jatorri frantsesaren aurka agertzearen zioa ez da hauek askatasuna eta berdintasuna mantentzeko duten helburua. Baina, Thibautekin izandako eztabaida txit ezagun honetan, Savigny berak zuhertasunez ohartarazten digu sistema juridiko kodifikatu batek pobretu egingo lukeela kultura, non “*justizia administrazioa zehaztasun mekaniko*” bihurtuko litzatekeen eta “*magistratuak, bere iritzi propio guztiak alboratuz, legearen aplikazio literala egitera mugatu beharko lukeen*”.

Juristek, berdintasunaren etsai zen eta emakumeen askatasun juridikoa –orduantxe hastapenetan zegoena– batere atsegin ez zuen Savignyren irudiarekin geldituz gero, baloreok garai hartako lege iraultzaile frantsesek aldarrikatzen zituztenak direla ikusiko dute. Aitatasun proba ere sartu zuten. Dibortzioa bera ere ukatzen iritsi ziren. Dibortzioari uko egitea eta emakumeen adulterioaren zigor pribilegiatua, José Castán Tobeñas zibilistak irmoki defendatu zituen frankismoan, eta, gaur egun, Gabriel García Cantero juristak, ideia aurrekonstituzionalak dauzkanak, neurritz kanpo goraiatzen ditu (G. García Cantero, 1998). Hala ere, García Cantero ez da José Castán Tobeñasi merezi ez duen intsentsu hori zabaltzen dion garaikide bakarra. Baina gure egunotan zuzenbide publiko nahiz pribatua aditua denak Savignyren aberastan interpretatzailearekin geldituz gero, “zehaztasun mekanikoaren” automata atsekabatu horretatik eta legearen literaltasunetik haratago, Herrero de Miñónen aipatutako liburuetako exegesi konstituzionalak bezain orri mamitsuak idatzi ahal izango ditu. Lehen Zuzenbide zibilaz hitz egin dugunez gero, esan dezagun jurista

automataren aurkako ikuspegi hori bera izan zuela François Génys apartak bere *Zuzenbidea teknika gisa* teorian, aparta hau ere, Savigny eta Kode frantsesa gainditzeko ahaleginetan. Espainian, José Luis Lacruz Berdejo zibilista eta foralista bezalako irakurle inteligenteak izan zituen.

Baina itzul gaitzen Iheringen obrara eta aldizkari honetan euskaratutako artikulura. 1861ekoa da, eta bertan Savignyren metodo juridikoaren miresle bat daukagu, "sistema erromatarra birreraikitzen" egindako ikaragarritzko lanagatik. Hala eta guztiz ere, dagoeneko suma daiteke Ihering ez datorrela bat kodifikazioaren aurkako ideiekin eta Eskola Historikoaren metodologiak dituen mugekin; Eskola Historikoa, bere ustez, hain da abstraktua, hainbeste bereizten ditu "izena eta gauza", edo izenburua eta ikerketaren edukia, hain da artifiziala, hotza, monotono eta aspergarria... Savigny zaharraren azken klaseak bezala, non unibertsitateko ikasgeletan "aulkiek entzuleak bilatzen zituztela" zirudien. Hemen Savignyk Quevedo gogorarazten digu neurri batean, historialari famatuaren bizitzaren garai onenetan "entzuleak baitziren aulkia bilatzen zituztenak"; guztiz aurkakoa, beraz.

Hortxe ditugu, edozein interpretazio baino hobea den agiri orotan bezala, eta gure *lingua Navarrorum* zaharrean gainera, Rudolph von Ihering eta Friedrich Karl von Savigny talentu ikaragarrien egundoko bi azterlan horiek.